

Markó Béla

Al cui sunt?

Traducere de Kocsis Francisko

Cuprins

Rugă pentru poezie 9

Simfonie

De departe, trecutul 13

Farmecul lecturii 15

Precum ciorile 17

Dreptate 19

Arbitrar 21

Simfonie 23

Vocabular 25

Tărâm fermecat 27

Rușine 29

Bilet de papagal 31

Intrare 33

Fereastră curată

Nu mă văd 37

Refugiu 38

Confuzie 40

Crez 42

Unduire	44
Replanificare	46
Fereastră curată	48
Un pantof desperecheat	50
Țelul vieții	52
Solstițiu	54
Relație	56
Mântuirea e doar atât	58

Da, da, nu, nu

Rostul protestului	63
Erotică	65
Definirea revoluției	67
Despre beneficiul schimbării de regim	69
Un nou poem despre iubire	71
Vis despre poezie	73
Fragment dintr-un memoriu	77
Da, da, nu, nu	78
Pamflet	80
Groapă comună	82
Pod peste Dunăre	84
Obligație	86
Trebuie să decid	88

Forța imaginației

Cel care ne-a creat	91
Nor pufos	93

Forța imaginației	95
Măști	98
Alegorie	100
Carantină	103
Supraviețuitoare	105
Parabolă	107
Numărătoare	109
Privire	111

Inima în difuzor

Preludiu	115
Nu cuțitul	117
Mărimea omului	119
Ce-i fidelitatea?	121
Inima în difuzor	123
Pahar vechi	125
Faust personal	126
Dorință hibernală	127
Pe drum	128
Ploaie de decembrie	130
Ars vivendi	132
Mersul în gol	134

Poetica divină

Mă uit din exterior	137
Poem vital	139

Trecere	141
Al cui sunt?	143
De unde lipsim	144
Déjà-vu	146
Întunecare	148
Doar ceea ce-i neînțeleș	150
Scara lui Iacob	152
Lumina matinală	154
Lume în reverie	155
Peisaj golaș	156
Alarmă în zori	158
Poetica divină	160
<i>Notele traducătorului</i>	163

Rugă pentru poezie

(Könyörgés versért)

Iubirea-i și-acum ca fulgii de zăpadă
căzând încet din înalt de cer. Doar
plutire, atingeri iuți, stropi de lacrimi
pe piele. La fel de ușoară să-mi fie
și poezia! Prezumții, intuiții, lumini
palide, umbre calme. Vreau să trăiesc
și de-acum sub potopul fulgilor de nea.
Nu vreau cenușul ploii de decembrie,
încă am nevoie de lenta metamorfoză.
Știu, nu se mai cuvine la această vârstă.
Ori n-ar trebui, poate, la nicio vârstă,
să ne încropim fericirea din fulgi de
zăpadă ce se topesc ușor. Nici plânsul.
Puzderia de slăbiciuni. Tainica pietate.
Alunecarea tăcută pe sticlă. O, dă-mi
astfel de poezii, Doamne! Să mai fiu
pentru-o vreme poet. Ori măcar să cred:
asta e poezia. Și iubirea. Extazul. Uimirea.
Totul. Puterea celor fragili. O revoluție
fulguind încet. Și bulgărele de zăpadă
din vremea de demult presat din foarte,
foarte mulți fulgi. Cu care-am spart geamul.
Mea culpa. Mai lasă-mi pentru o vreme
cruzimea copilăriei! Adevărata poezie.

Simfonie

De departe, trecutul

(*Messziről a múlt*)

Își păstrează trecutul intact
doar cei ce pleacă de-aici.
De multă vreme știu deja și eu
că orașul, casa, râurile și munții
aceia nu mai există. Se mai păstrează
doar în sufletul meu. Când m-am
întors pentru câteva zile, mă uitam
cu milă la foștii colegi cum își văd
de treburi de parcă nimic nu s-ar fi
schimbat. Își trec mângâietor palmele
peste scoarța câte unui copac și cred
că nu s-a schimbat nimic de-atunci.
Ori că schimbarea înseamnă doar
că a crescut, s-a dezvoltat, s-a întărit
copilăria. Nici vorbă. Au dreptate cei
care au schimbat nu numai meleagul
acesta cu altul, nu numai s-au mutat
de aici în umbra altui tei ori a altui
nuc, ci și-au schimbat și patria, cum
ne-am obișnuit să spunem cu reproș,
pentru că asta înseamnă că *cine își
schimbă patria își schimbă și inima*¹.
Da, așa a scris demult un poet amărât,
în secolul al nouăsprezecelea, apoi
a devenit, în zilele noastre, un șlagăr,
dar e posibil să fi greșit și el, căci

trecutul se poate vedea cu absolută claritate doar așa, de foarte departe. Cei ce trăiesc aici nici nu mai sesizează că patria nu e asta. Nu-i patria aceea. Nu-i casa aceea. Nu-i iubirea aceea. Nici măcar ura aceea. Dacă vrei să-ți păstrezi iubirea nealterată, trebuie s-o părăsești. Și patria ți-o pierzi numai dacă rămâi pe loc. Pentru că nu ți-o poți aminti cât ești aici. Îți amintești doar prezentul. Cel mult ocolești, uneori, locul unei băltoace uscate de mult. Ori te lovești de-un copac tăiat cu ani în urmă. Nu-i nevoie să umbli cu ochii închiși, căci noul, oricât de mică ar fi schimbarea, acoperă vechiul. Nici piatra, nici copacul, nici poeziile de demult nu pot să-ți spună cum ar fi fost mai bine. Oricum știi.

Farmecul lecturii

(Az olvasás gyönyöre)

În o mie nouă sute cincizeci și cinci,
la patru ani, am învățat să citesc literele
de tipar; începând din clipa aceea, era
o nemăsurată încântare să mă plimb
alene cu mama prin centru, timp în care
firmele îmi dezvăluiau rând pe rând câte
o semnificație: curtea de fier, farmacia,
alimentara și așa mai departe, în aceste
cuvinte se putea intra la fel ca pe ușile
de sub ele, dotate cu clopot ori sonerie,
în magazine, și într-adevăr, ridicând
plasa delicat țesută a literelor, intram
și ieșeam într-o și dintr-o lume necunoscută;
dar și unde locuiam, pe peretele vernil
al casei de raport cu etaj, deasupra ușii
de coborâre în pivniță, se afla o inscripție
cu litere deja scorjite pe-alocuri: adăpost,
o citeam iar și iar, fericit că-i înțeleg
mesajul, ba mai mult, convins că de-acum
înainte voi înțelege întreaga lume, da,
adăpost; la intervale mari, când coboram
în pivniță, în fața noastră plutea o perdea
de mireasmă de mere, răzbătută pe-alocuri
de mirosul de varză acră, precum răzbate
prin bluza dantelată a femeilor sudoarea
la subsuori; de-atunci, dacă citesc despre

adăpost, simt miros de mere ori de varză și, mai înainte de a mă simți jenat, sunt străbătut de o inexplicabilă bucurie că pot să pătrund în cuvântul acela răcoros, semiobscur, destinat de către cei ce au locuit acolo înaintea noastră să fie firmă, însă atunci încă nu conta, de fapt, ce înseamnă aceste inscripții?, important era doar că pot să deschid o ușă; atunci încă nu aveam habar din câte cuvinte cu majuscule va trebui mai târziu să dau îngrozit înapoi.

Precum ciorile

(Ahogy a varjak)

Din altă parte am venit și eu. Adică dintr-un alt dialog. S-a aflat aproape tot aici, doar cu puțin mai sus ori mai jos. Poate doar pe-o altă lungime de undă. Precum ciorile. Porumbeii. Muștele. Printre noi. Peste noi. Alături de noi. Tocmai soseam. De-acolo, aici. Așa ceva nu durează o zi, două, ci ani întregi. Să schimbi un sistem de relații cu altul. Bineînțeles că eu nu-mi amintesc asta. Căci traversarea nu-i posibilă. Nu-i adevărat că am fost tabula rasa. A trebuit, la schimb, să uit tot atât de multe câte-am învățat. Mama mă lăsase, și atunci, în fața magazinului. Așa obișnuia, întrucât locuiam într-un orașel. Încă eram în cărucior, dar deja vorbeam destul de bine această limbă compusă din cuvinte întrețesute între ele. Mai mult, o vorbeam numai pe aceasta, pe cea dinainte, șuieratul, foșnetul, freamătul ori vuietul le-am uitat, se pare. Bătea vântul. Până să iasă mama, m-au înconjurat câteva persoane și ascultau râzând ce strig: „Vântule, lasă-mi capul în pace, nu-l mai bate!“ Repet, nu aveam cum să-mi amintesc, firește, momentul acesta, am aflat de la ea, ulterior. Contradicția nu se poate rezolva. Căci dacă aici ele, lucrurile, înțelegeau ceea ce spun, în lumea de altădată nu m-ar fi putut înțelege. Nici vântul.

Nici iarba. Nici piatra. Nici ploaia. Ceva pentru altceva. Cu certitudine, aceea a fost una dintre ultimele tentative. Gură de copil. „Lasă-mi, vântule...” Pe mama o podideau lacrimi de râs ori de câte ori îmi evoca asta. Apoi, brusc, s-a posomorât. Ea știa ceea ce știu de-acum și eu. Că încă bate vântul. Și că nu putem fugi decât înainte. În vremea din urmă, când mă aflu de unul singur, mă adresez din nou obiectelor. Dacă mă împiedic. Dacă mă lovesc cu capul, umărul, mâna ori genunchiul de ceva. Mă pregătesc? Jalnică tentativă. Nu există cale de întoarcere.

Dreptate

(Igazságszolgáltatás)

Nu știu ce mă apucase,
dar nici nu prea aveam de ales.
De-a ce puteam să mă joc cu cele două fete?
Îmi erau verișoare, una cu un an mai mare,
cealaltă cu un an mai mică decât mine.
Mă uitam de sus la așa ceva, dar m-am învoit,
ba mai mult, poate mie mi-a trecut prin minte,
întrucât fantezia mea își lua de multe ori avânt,
să împodobim cu petale colorate loitra
căruței din șopron ca pe o caleașcă
de cununie. Am năvălit în straturile
vecinilor și am rupt una câte una petalele
de mac albe, roșii, galbene, mov și rozalii.
Caleașca s-a făcut minunată, dar pe când
am terminat, și-a făcut apariția nașul meu
cu o nuiă și le-a lovit fără oprire peste picioarele
goale, peste pulpe, peste fund, în timp ce fugeau
în fața lui către casă. Nu cu blândețe, cu tija
pipei, ca în poezia lui József Attila².
Fugeam și eu speriat în urma lor,
dar pe mine nu m-a lovit, pentru că nu eram
al lui. Eram al cumnatei sale, al mamei.
Și al tatii. La ei eram doar în vacanța de vară.
De atunci știu cât valorează împărțirea
dreptății. Felul acela de a rămâne nebătut m-a
durut mai tare decât orice bătaie ulterioară.

Nu numai cu pedeapsa, ci și cu lipsa ei poți exclude pe cineva. Și asta fără să mai spun cât de multe semnificații are expresia aceasta, floare de mac. Pentru mine nu mai are decât un înțeles. Până și mântuitorul a trebuit să fie pedepsit pentru că a fost o vreme om. Nici eu n-ar fi trebuit să rămân nepedepsit. Și nici n-am rămas. De bătaia aceea mi-amintesc și azi.

Arbitrar

(*Véletlen*)

Tanti Johanna vindea legume la piață, ceapă, pătrunjel, morcovi. Apoi, ceva mai târziu, și fructe. Mere, coapte odată cu orzul. Pere cu miezul roșu. Agrișe, după ce zahărul le îmbujora coaja. Tanti Johanna era gheboasă. Părea că se uită și la mine de jos în sus. Era prietena mamei. N-a fost niciodată la noi. Cândva, foarte demult, la Cluj, au terminat împreună un curs rapid de telegrafie. Tot împreună au pornit spre casă, cu trenul, cu puțin înainte de a fi bombardat aliații gara. Mama a lucrat ca poștăriță înainte de măritiș. Poate și tanti Johanna la început, deși nu-mi amintesc să fi vorbit vreodată despre asta. În zilele de joi, mama mă lua la piață, cumpăram de la ea una-alta. Locuia la Catalina, la numai patru kilometri de Târgu Secuiesc. Era scundă și urâtă. Cum te simți, Johanna? Mulțumesc, bine. Dar tu, Bertus? Și eu. Mai stăteau de vorbă, dar pe mine nu mă interesa. Odată am vizitat-o la Catalina. Casă mare, curte, grădină. Azi i-aș spune

conac. Cred că a și fost. Locuia împreună cu fratele ei, cu nea Jóska. Aș putea născoci un nume ceva mai interesant, dar n-am ce face, așa se numea. Mai demult a fost învățător. Sau așa mi se pare. Dar au fost, înainte de orice, culaci. Nu mă apuc acum să explic ce înseamnă cuvântul acesta, e ușor de căutat. Casă impunătoare, mobilier masiv. Și-n tot timpul acesta, găinile se plimbau în voie prin bucătărie, murdăreau totul. Călcam cu băgare de seamă printre găinați. Tatăl meu a fost agronom. A luat parte și la colectivizare. Nu stau să explic nici asta. S-a și retras, s-a angajat profesor la școala agricolă. Deci două fete tinere. Prietene bune. Simțeam și eu că sunt. Restul e secundar. Ionatane, ponice, batule, dintr-astea. Un leu, doi lei, trei lei. Doar o viață. Care e, în fond, ceva cu totul arbitrar. Nu-i ca iubirea.

Simfonie

(Szimfónia)

Mama cântă Beethoven. O propoziție obișnuită, care nu spune nimic special. Numai că-i vorba despre noi, și-atunci totul sună altfel. Întrucât verile, când ne întoarcem acasă în satul tatălui meu, mama cântă în șopronul bunicilor o simfonie de Beethoven. Și nu la pian, ci la stative. Așa se numește la noi războiul de țesut. Nu se aude decât sunetul clapelor. Ori țăcănitul contrapuz al pedalelor. Muzica se transformă în culori. Acum nu-i o noutate, dar atunci încă era. Va ieși un prosop ornat cu albastru ori roșu, uneori o față de pernă, de cele mai multe ori covor de cârpe. Vârtej răscolitor de cămăși rupte-n fâșii, pijamale bărbățești, chiloți roz de damă, năframe cu buline, fuste verzi, pantaloni maronii. O muzică mai modernă decât a lui Beethoven. Mama e un adevărat virtuoz. Cântă fără partitură în sala aceea răcoroasă de concerte și pe măsură ce ies culorile din pian, pe măsură ce se repetă tema, se retrezesc la viață veșmintele tăiate-n fâșii. Mama dă concert într-o șură de la țară, nu numai pentru noi, cântă și pentru bunici, știi asta pentru că nu fredonează niciodată

și nici nu zâmbește-n acest răstimp. Și totuși, poate nu-i muzica marelui clasic german, ci a mult mai zbuciumatului Bartók³, care, mai devreme, mai târziu, se va uza sub picioarele noastre și se va destrăma după câțiva ani. Da, așa e. Mama cântă muzică de Bartók. Doar o propoziție. Mama țese un covor de cârpe. Asta e o altă propoziție. Nici nu mai contează. A fost demult. Acum niciuna nu-i actuală.

E deja o cale bună, marcată de câteva volume, de când Markó Béla decantează simplitatea ca pe un rafinament final al poeziei, dezi-cându-se de toate ispitele de protagonism expresiv ori atitudinal și asumându-și concretețea cea mai imediată și cea mai umilă. Nimic din partiturile de emfază ale poeziei, fie ele procedurale, imaginative sau reflexive, nu mai umbrește transparența deplină a unei poezii a concretului palpabil și cotidian. Deși sigură pe ea, poezia nu mai profesează nicio aroganță, trăind din seninătatea melanco-lică și nostalgică a unui înțelept care vede viața estompându-se și absența ocupând toate locurile. Cu toate că „absența sunt eu“, Béla o poezie a prezenței scrie, desfășurată într-un colocviu cu sine în care poetul discerne, cu migală chiar, „câte semnificații poate avea o întâmplare“. Și toate întâmplările devin parabole, evidențind un fond simbolic al realului și o portanță morală fără moralism. Nici cu iluzii, nici fără iluzii, poezia lui Markó e acum una „realis-tă“, a unui înțelept trecut prin toate care contemplă senin specta-colul evanescenței, în imnuri ale bucuriilor mărunte, dar eficiente.

Al. Cistelecan

